

בתורת וינסקוב

גדולי ישראל בונים את
ארץ ישראל

ליקט וערך: יהודה טאוב

© כל הזכויות שמורות למחבר

יוצא לאור בס"ד ע"י

יהודה טאוב

055-6785647

8436092@gmail.com

אייר תשפ"ד

תוכן העניינים

21	אבותינו הקדושים	פרק א
25	משה רבינו	פרק ב
29	תנאים ואמוראים	פרק ג
33	סדר העליות לארץ ישראל באלף השישי	פרק ד
37	הרמב"ם	פרק ה
41	הרמב"ן	פרק ו
45	מרן ה'בית יוסף'	פרק ז
47	רבי יהודה החסיד	פרק ח
53	האור החיים הקדוש	פרק ט
59	העלייה החסידית הראשונה	פרק י
65	חסידות קרלין	פרק יא
69	אדמו"רי קרלין, לכוביץ' וקוברין - קופת ארץ ישראל	פרק יב
79	הגר"א מוילנא ותלמידיו	פרק יג
85	רבי נחמן מברסלב	פרק יד
89	בעל התניא	פרק טו
95	האדמו"ר האמצעי	פרק טז
101	רבי מנחם מנדל משקלוב	פרק יז
107	רבי ישראל משקלוב	פרק יח
115	החתם סופר ותלמידיו	פרק יט
135	רבי אברהם דוב מאבריש - ה'בת עין'	פרק כ
141	רבי ישראל מרוז'ין	פרק כא
147	אדמו"רי בית לעלוב	פרק כב
155	רבי זונדל מסלנט	פרק כג
161	רבי דוד בן שמעון בעל הצוף דב"ש	פרק כד
167	אדמו"רי סלונים ה'יסוד העבודה', ה'דברי שמואל', ה'בית אברהם'	פרק כה
177	הנצי"ב	פרק כו

185	רבי יוסף ריבלין	פרק כז
195	חצר שטרויס: גדולי תנועת המוסר בארץ ישראל	פרק כח
203	רבי שמואל סלנט	פרק כט
211	משה מונטיפיורי	פרק ל
219	ה'בן איש חי'	פרק לא
229	רבי יצחק זאב ידלר	פרק לב
235	רבי עקיבא יוסף שלזינגר	פרק לג
252	בית החפץ חיים בארץ ישראל	פרק לד
259	רבי יששכר דב מבעלז	פרק לה
265	הסבא מסלבודקא	פרק לו
275	רבי מאיר שמחה מדווינסק - ה'אור שמח'	פרק לז
280	האדמו"ר מאוסטרובצה	פרק לח
283	רבי יוסף חיים זוננפלד	פרק לט
291	רבי חיים שאול דוואק	פרק מ
294	רבי מאיר שפירא מלובלין	פרק מא
302	רבי יוסף רוזין ה'צפנת פענח'	פרק מב
305	רבי יעקב חיים סופר ה'כף החיים'	פרק מג
311	רבי אריה פומרנצ'יק	פרק מד
317	הרבי מספינקא	פרק מה
321	רבי שמעון סופר	פרק מו
325	רבי אברהם גרודזינסקי	פרק מז
328	הרבי מסטריקוב	פרק מח
331	רבי ירוחם ליבוביץ ממיר	פרק מט
335	רבי אברהם מרדכי אלטר - האמרי אמת מגור	פרק נ

ההסכמות שניתנו לספרו הקודם של המחבר
"בית ראובן" - השמחה וההודאה בקניית בית בארץ ישראל

הרב אביגדור יחזקאל נבנצל שליטי"א

רב בירושלים העתיקה תובב"א

HaRav Avigdor Nebenzahl.

הרב אביגדור יחזקאל נבנצל

רב בירושלים העתיקה תובב"א
מח"ס ביצחק יקרא
מציון מכלל יופי
שיחות לחמישה חומשי תורה ומועדים

בס"ד

לכל אחינו בני ישראל שיחיו לאורך ימים טובים אמון.

שמח אני להמליץ טוב על הספר העוסק בבנין ארץ ישראל.

יזכה המחבר שליטי"א וכל הלומדים וכל אחד

לראות בבנין כל ארץ ישראל

ובגאולה השלימה במהרה בימינו אמון

צעיר הלווים

הרב אביגדור נבנצל

אני שמח להמליץ על הספר הזה... יצא לאור בשנת ה'תשס"ג
הרב אביגדור יחזקאל נבנצל שליטי"א
בירושלים

הרב יעקב שכנזי שליט"א

רב ומו"צ בעד"ח הספרדית

Ya'acov Sheknazi
Rav Moreh Tzedek

Esra 2 St. Jerusalem tel. 02-5400520

יעקב שכנזי
רב ומו"צ

בעדה החרדית הספרדית
רח' עזרא 2 ירושלים, טל' 02-5400520

ג"כ ד' שגט אש"כ

פירוט דרכה

בואו ומצדק טאה למהר"ק יהודה טאה שליט"א
שמערה אמתו דא מצוה טאג טאמ דא אלה
היא מצוה קטנה פירה בארץ
המורה המטא קיבא פמור גרנה, מראשונים
ואחרונים המהירים בחלטה דית בארץ ישראל
וקרא למהו הקהיר בשם "בית ראובן"
ובחלטה חזוק טאנטיה דא טאמ דא
אמרה יקרה זו וקונים דירה דמי מכוונם
לשם מצוה, וזה חבל, כי לקבל פירה זה
דא פשוט וכאשר חן פלם טאמ בחיוב
חוב פני אדם קונים את דירתם.
אכן בואו ומצדק טאה למורה טאור דא
בין ויהי שנכח לעולם נמוח ואל לקחה
כל יא חיינו וזמן.

המורה באחרונה

חידוש יבא מביר האקדו והוא
קניג ביר - ביר, וביה לשון חיה
בבקשה אלהים - אלהים : אלה
אשר ובוני בנין ונוצץ כרם, למחיים
בקניסי לנה אמתיה. עם
ואתן בוליא יבנין ביה יהוקב
טאלס אילא סני דרין בטוראם
דייזוט מרזה נן של קניג ביר
הזי, ובאמתיה בנה ביה אפיא
יה בלעז והבחה נעש יבוון
לשם הנהגה, ובתורה גיבא על
זאת א בלעז.

הרב חיים שלמה דיסקין שליט"א

רב העיר קרית אתא

רח' העצמאות 8 קרית אתא
טל: 04-8440441

חיים שלמה דיסקין
רב העיר קרית אתא

בס"ד: כ"ב בטבת תש"פ

כבוד הרב יהודה שיח' טאוב

שמחתי לראות את החיבור הנאה שערכת הנקרא בשם "בית ראובן", על מעלת בניית בית והשמחה שבחונכת הבית בארץ ישראל.

ניכרת ההשקעה הרבה בעריכת הנושאים, הן במקורות והן במנהגים שבסעודת "חונכת הבית".

ידוע כי ארץ ישראל שייכת לעם ישראל מאז אברהם אבינו, כשהקב"ה אמר לו "לזרעך נתתי את הארץ הזאת" ואברהם יכול היה לדרוש את חברון מתוקף בעלותו ובכ"ז ביקש לרכוש את הארץ בכסף מלא, כפי שאמר "גר ותושב אנוכי עמכם".

אם תרצו הריני גר ואם לאו אהיה תושב ואטלנה מן הדין. כלומר למרות היותי בעלים על הארץ, אני מבקש לקנות את החלקה בכסף, והסיבה לכך כי הבעלות הכללית היא רק כבעלות של מלך על מדינתו, אך אברהם רצה לזכות גם בבעלות פרטית על השטח של מערת המכפלה.

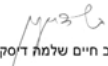
כך למרות שארץ ישראל שייכת לכל אחד מעם ישראל, וגם כשהיינו פזורים בכל קצווי תבל אמרנו בתפילה "מפני חסאינו גלינו מארצנו", הארץ היא שלנו גם אם אנו בחו"ל, בכל זאת מצוה היא (לדעת כו"כ מהפוסקים) לרכוש בית בארץ ישראל. ע"כ נהנתי לראות את ספרך שערך בטוב טעם, בתקוה שהלומדים את הנושא לאשורו יזכו גם לקיים את המצווה, שבדורנו קשה היא לרבים.

שמחתי גם לראות שהספר נקרא בשם "בית ראובן" ע"ש הבחור היקר ראובן זאב ז"ל בר' עזרא ישראל שיח' אוסטפלד, שנפטר לפני שנה ולא זכה להקים בית בישראל.

מתוך היכרות אישית של שיחות רבות איתו אני יכול להעיד כי היה אדם ישר דרך, אמיתי, ירא שמיים באמת. קיבל ייסורים באהבה ולא התאונן כלל על מצבו, הקפיד ללמד זכות על כל אחד וח"ו לא להוציא מפיו דבר שלילי על אחר.

יהי הלימוד בספר "בית ראובן" לזכרו, ויהיה מליץ יושר על כל מכריו.

הרב חיים שלמה דיסקין
רב העיר
קרית - אתא

דרב שמעון ליפשיץ שליטי"א

רב ומו"צ קהילת "בני הישיבות" קרית אתא

אברחם שמעון ליפשיץ

הקונה בית בארץ ישראל

איתא בשו"ע או"ח סי' ס' סעי' ד' ו"א שאין מצות צריכות כוונה, וי"א שצריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה".

וכתב המ"ב שם "ואם לא כיון לצאת י"ח בעשיית המצוה לא יצא מן התורה וצריך לחזור ולעשותה. ודע דכתב הח"א בכלל ס"ח דמה דמצרכין ליה לחזור ולעשות המצוה היינו במקום שיש לתלות שעשיה הראשונה לא היתה לשם מצוה כגון בתקיעה שהיתה להתלמד או בק"ש שהיתה דרך לימודו וכדו', אבל אם קורא ק"ש כדרך שאנו קורין בסדר תפילה וכן שאכל מצה או תקע ונטל לילב אע"פ שלא כיון לצאת יצא שהרי משום זה עושה כדי לצאת אע"פ שאינו מכין עכ"ל, ור"ל היכא שמוכח לפי הענין שעשייתו הוא כדי לצאת אע"פ שלא כיון בפירוש יצא אבל בסתמא בודאי לא יצא, וכ"ז לענין דיעבד אבל לכתחילה ודאי צריך לזוהר לכיון קודם כל מצוה לצאת די חובת המצוה".

עוד כתב המ"ב שם "ולמצוה המן המובחר כו"ע מודים דצריך כונה כדאיתא בנדרים ראב"צ אומר עשה דברים לשם פועלם ונאמר ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה".

נמצאו למידי"ם דלכו"ע מצוה לקיים המצוות בכונה לקיים ציווי ד', ולמ"ד מצוות צ"כ הוא לעיכובא, עכ"פ במצוה וות שלא מוכח לפי הענין שעשייתו לשם מצוה, והנה הדר בא"י וקונה בית בא"י ודאי לא מוכח מעשייתו דכונתו לשם מצוה דוקא, וכי גוי לא קונה בית, וא"כ נמצא למאי דקיי"ל שמצוות צ"כ, הכונה בענין זה מעכבת במצוה.

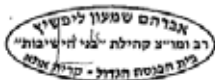
ולא רחוק בעיני לאמר, דבענין זה של הקונה בית בא"י, אפשר שלכו"ע סתמא דאנישי לא מקיימים המצוה אם אין הם מודעים אליה, דכיון שאצל רבים שכוחה ועוובה מצוה זו, ואין היא בתודעת האדם כלל, נמצא שהדר בא"י וקונה בה בית, שייך שהוא נגדר מתעסק ביחס למצות יישוב א"י, והמתעסק לכו"ע לא יצא, עיין רש"י ברכות יג. ד"ה בקורא להגיה, וברשב"א ותלמידי רב"י שם, ואכמ"ל.

ומעתה כמה צריך ההחוק טובה להגאון הר"ר יהודה טאוב שליט"א שהתעורר לעורר בדבר מצות יישוב א"י להיות מודעים אליה וערניים כלפיה שלא נסית דעת ממנה, והיא לכו"ע מצוה רבה כדאיתא בגיטין ח: שהתירו אמירה לעכו"ם לעשות מלאכה דאורייתא בשבת משום מצות יישוב א"י, מה שלא התירו בשאר מצוות ואפילו משום מצות מילה, יעויין תוס' שם ואכמ"ל.

ובפרט הבא לקנות בית בא"י שהוא מעשה רב וחשוב, ולא מודמן לאדם פעמים רבות במשך החיים, ודאי ודאי שחשוב לזכור ולכוין לקיים מצוה גדולה זו, ויקדש האדם עי"ז את מעשיו וביתו, וכדאיתא בספרים הקדושים לרוב.

ואסיים בברכה למחבר שליט"א שיוסף לחבר ולהוציא לאור עוד הרבה ספרים מועילים ללימוד התורה וקיומה, ולקיים המצוות מתוך ריבוי דעת ושמחה.

בברכה א.ש.ל.

הרב אליהו דיסקין שליט"א

מחבר הספר נחל אליהו עה"ת והמועדים
ארזי הבירה ירושלים

בס"ד

יום השלישי בשבת לסדר תזו"מ י"ב למט-מונים תש"פ לפ"ק

לידידי עוז ממצדיקי הרבים ככוכבים, הרה"ג יהודא טאוב שליט"א.

שמחתי ויגל לבי, בראותו פרי עמלך שהעלית עלי ספר ליקוטים יקרים, כזהר הרקיע מזהירים, נופך וספירים, כשמש מאירים, מדברי חכמינו ז"ל, ומדברי רבותינו הראשונים ז"ל חכמי הדורות, המקיף כל העניינים של בנין וקנין בית דירה בארץ ישראל, בהלכה ובאגדה ובמחשבה, אשר שמו יקרנו בשם "בית ראובן".

עוד הרחבת מאד בענין קיום מצוה זו בשמחה מתוך שבת והודאה להשי"ת, והשמחה בו ובטובתו כיד ה' הטובה עליך.

ואכן זו מעלה עצומה בכל המצוות כולן, וכדברי הרמב"ם ז"ל סוף הלכות לולב, וז"ל: "השימחה שישמח האדם בעשיית המצווה ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא".

וכמו שהעיד בספר "חרדים" על קדוש ה' האריז"ל, שגילה על עצמו שכל ההשגות שזכה עליהן היה בזכות השמחה הגדולה והעצומה שהיתה לו בכל מעשה של מצוה.

ואם בכל המצוות כך, הרי במיוחד במצוה חביבה זו של "ישוב ארץ ישראל", שהרי כל סדר ההגדה של פסח מיוסד על הפרשה של "מקרא ביכורים", שכל ענינה הכרת הטוב והשבח והודאה להשי"ת על ארץ ישראל וטובתה.

וכן בברכת המזון יש ברכה שלימה, שהיא שבת והודאה על "ארץ ישראל" וגם כל עיקר ההודאה בברכת המזון כלשון הכתוב בתורה הוא: "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוך - על הארץ הטובה אשר נתן לך".

ואני יודע ועד על הגאון המחבר שליט"א, שתוכו רצוף אהבת ה' ושמחה בו ובקיום מצותו באהבה, וחזקה על דברים היוצאין מלב טהור שיכנסו אל הלב, והלואי שנוכח כולנו לידבק בה' ובתורתו ולשמוח במצותיו תמיד.

הכותב לכבוד המחבר שליט"א

ידידו המוקירו ברום ערכו

אליהו דיסקין בעיה"ק ירושלים ת"ו

מכתב מהרב שמואל ברוך גויט שליט"א

בס"ד, כ"ט אדר התשפ"ג, אלעד

כבוד ידידי הדגול המו"מ בתוי"ש, אוהבה של ארץ הצבי, הרב הגאון המופלג בתורה ויראה, יראת השי"ת בלבבו ואש יוקדת בקרבו, רבי יהודה טאוב שליט"א

שוכט"ס באה"ר,

הנה זכיתי לעבור על רבים מחיבורי כת"ר שליט"א העוסקים בהלכה ובאגדה, פסק ודרש, בענייני חיבת ארצנו הקדושה. אך הפעם, עם עיוני בכל ספרו החדש סיפורי ארץ ישראל, נדמה כי התחזקתי בעצמי שבעתיים, יותר מכל דברי ההלכה והאגדה שהביא מעכת"ר ביתר ספריו.

דורשי דרשות המליצו ש"לא המדרש עיקר- אלא המעשה", שכוחו של מעשה טוב ומרגש, שווה יותר מן המדרש. כוחם של סיפור על גדולי ישראל, שכה מסרו את נפשם, אונם והונם, למען ישוב ארץ ישראל, כוחם של עובדות והליכות חיים של אראלי קודש, עליהם גדלנו כולנו, המוכיחות כי תשוקתם ושמחתם היתה לחיות בארץ ישראל, לחונן את עפרה כפשוטו, ליטע בה עצים וכרמים, לנשק את אדמתה ולייקר את באיה - גדול הוא יותר מהרבה ציטוטים נכוחים ומרהיבים. קריאת העובדות המדוייקות, שכת"ר כה טרח לציין את מקורותיהם הנאמנים, מעוררות תשוקה עצומה בלבבו של כל יהודי החרד לדבר ה', שמחה גדולה על הזכות המופלאה לה זכינו, לחיות בארץ ישראל, בארמונו של מלכנו אבינו רועינו ית"ש, ולקיים בתוכה, בתוככי הארמון עצמו, את מצוות ה' ולעסוק בתורה במקום הקדוש ביותר בכל התבל.

אין כאן רק אוסף סיפורי מעשיות גרידא, אלא בירור עמוק בסוגיות ארצישראליות רבות ומגוונות, האדרת שם ארצנו משוש כל העולם, והענקת תחושה אמיתית, שבכל רגע ורגע אנו יושבים בארצנו כמו בסוכה, מקיימים

מצוה כפשוטו, כאשר כל המצוות כולם נחשבים ונעשים בצורה יותר מועילה ומרוממת, (וכפי שכתבתי בזה בספרי ויאמר שמואל, מערכת א"י, ע"ש. וכפי שכת"ר שליט"א הביא להוכיח רעיון נכון זה מדברי הפוסקים וחכמי ישראל, כמבואר בין שיטי החיבור דנן).

לדאבון לב, בגלל הריאקציה הבסיסית שלנו, החרדים לדבר ה', מנטיות ציוניות והחיבור של הרחוקים לענייני שיבת ציון וא"י, הרי נפגמה בקרבנו התחושה שפיעמה בלב כל יהודי בכל הדורות, קומו ונעלה ציון, כפי שפיעמה בלבבו הפועם של אדונינו הגר"א ז"ל ותלמידיו ויתר חכמי ישראל. אך האמת היא ששומה עלינו לשוש ולשמוח בכל רגע, על הזכות האדירה לה זכינו, לגור בארץ קדשנו ותפארתנו ולקיים בתוכה את מצוות ה'. ואכן, ספר זה שלפנינו מחזק בקרבנו את עוצמת הזכות, את השמחה הראויה, הכיסופין והאהבה למקום אשר עיני ה' אלוקינו בה, מראשית השנה ועד אחרית השנה.

ובנוסף, הקורא הנמרץ יתחזק בלבבו לבלתי עזוב את א"י, גם למטרות נופש וחופש בארצות ניכר, כפי שהביא כת"ר בספרו מהגר"ד יפה זצ"ל, ש'זהו היצר הרע של דורינו'. יפה עשה מעכת"ר שליט"א לחזק גם ענין נכבד זה, לא רק ע"פ הלכה, אלא בעיקר מתוככי חיבת ואהבת הארץ הק', אשר מי חכם ולא יעזבנה ולו לכמה ימים, (וכפי שהובא בספר זה, עובדות על סבז"ק המקובל הגה"צ הרא"ש לרנר זצוק"ל, שקרע את דרכונו האמריקאי, כדי שלא יוכל לצאת לחו"ל, מרוב חיבת הארץ, וכפי ששמעתי באוזני ממרן מו"ר הגר"ח קניבסקי זללה"ה, שמאד הקפיד בזה).

אודה שוב למעכת"ר שליט"א, רבי יהודה אתה יודוך אחיך, על החיבור המפואר הזה, המצטרף לשלל חיבוריו הנפלאים, המושתתים כולם על אהבת השי"ת ואהבת ארצו הקדושה. כה ירבה וכה יוסיף עוד ועוד חיבורים לטהרה, עד בוא משיח צדקנו בקרוב, מתוך שמחה והרחבת הדעת.

שמואל ברוך גנוט

פרק כא

רבי ישראל מרוז'ין

רבי ישראל פרידמן מרוז'ין, המכונה "הרוז'ינר", או "האדמו"ר מרוז'ין". נולד בעיירה פראהבישט שבאוקראינה פלך ויניצה, בג' בתשרי תקנ"ז, ונפטר בסיגורא בג' בחשוון תרי"א. בגיל 61 נפטר אחיו רבי אברהם, ורבי ישראל נתמנה כממלא מקומו. את תחילת כהונתו כאדמו"ר עשה בפראהביטש, עיר מגורי אביו, משם עבר לסקווירא ומשם לרוז'ין, שעל שמה נתפרסם הוא ושושלתו אחריו. הוא נודע באורח-חיו המפואר והמלכותי שנועד להדגיש את מעלת ישראל, שהם בני מלכים, כמו שמובא רבות בחסידות שנשמת ישראל היא למעלה מהמלאכים וראויה להם כל מלכות.

בית הכנסת הפארתי ישראל

ידועה היתה חיבתו של הרבי רבי ישראל מרוז'ין אבי שושלת בית רוז'ין (הכוללת את חסידות סדיגורא, צ'ורטקוב, הוסיאטין, בויאן, בוהוש ועוד), לארץ הקודש, אותה הוריש לצאצאיו. כל אדמו"רי בית רוז'ין נודעו בחיבתם הרבה לארץ וחלקם אף זכו לעלות ארצה לפני השואה (ראה לקמן בעובדות על האדמו"ר מסדיגורא).

ביתו של רבי ישראל מרוז'ין בעיירה סדיגורא

היה מחנך את חסידי לראות ולחפש תמיד את טוב הארץ. פעם דיבר איש אחד לפני הרה"ק מרוז'ין זי"ע על יושבי ארץ ישראל שאינם מתנהגים כראוי, וגער בו הס"ק מרוז'ין ואמר: "הלא זה עוון גדול וקשה יותר מן חטא המרגלים, כי הם שבחו את ארץ ישראל

כמו שכתוב וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ הִיא' (במדבר יג, כז), רק שדיברו על הגויים עובדי עבודה זרה, שנאמר אֲפֹסֶס פִּי עַז הָעַם הַיֵּשֵׁב בְּאֶרֶץ' (שם, כח) והיה ענשם כל כך קשה, מכל שכן כשמדברים על בני ישראל יושבי הארץ הקדושה (שבט מישראל ג, שיד).

חסיד מפואר היה לו לרבי מרוז'ין בירושלים עיר הקודש, ורבי ניסן ב"ק שמו. זקני ירושלים מגלגלים את שמו על שפתותיהם עד היום בדחילו ורחימו, כמי שהרחיב את גבולות הקדושה, וכמי שבחזונו פעל רבות להרחבת גבולותיה של העיר בכמות ובאיכות.

ר' ניסן היה בנו של רבי ישראל "מדפיס", בעליו של בית הדפוס הראשון בארץ, אשר הדפיס ספרים חשובים ביותר בבתי הדפוס שלו בצפת ובירושלים, והיה גם מחלוצי היישוב ומבוניו. כבר בשנת תקצ"א עלה רבי ישראל מברדיצ'וב עירו להתגורר בצפת ת"ו בפקודת רבו הקדוש מרוז'ין, ולאחר רעש האדמה הקשה בשנת תקצ"ז הקים את הכפר היהודי-החסידי הראשון, על ראש הג'רמק החולש על מירון. במקום זה אף זכה לביקורה של משפחת השר מונטיפיורי, אולם היישוב במקום זה לא החזיק מעמד עקב קשיים אדירים בהם נתקלו המתיישבים, ורבי ישראל יחד עם בנו רבי ניסן עברו להתגורר בירושלים עיר הקודש.

באחד הימים גונבה לאזנו של ר' ניסן ידיעה מרעישה, לפיה מתכנן הצאר הרוסי

משמאל: שכונת בתי ניסן ב"ק ליד שער שכם
למטה: בית הכנסת תפארת ישראל בבניינין,
לפני שנחרב בתש"ח

לקנות חלקת אדמה באיזור הרובע היהודי, בסמיכות רבה לכותל המערבי ולהר הבית, מתוך מטרה לבנות במקום מרכז נוצרי רחב מימדים וכנסיה שתשרת את הצלבנים והנוצרים מהעדה הפרובוסלבית-רוסית.

ר' ניסן, החסיד הנאמן, מיהר להעביר את תוכן הידיעה לפני רבו הצדיק מרוז'ין, בודעו נאמנה את מסכת המאבקים והמלחמות שהיתה נטושה בין כוחות הקדושה לכוחות הטומאה עוד מקדמא דנא.

רוחו של הרבי מרוז'ין נסערה עד מאד כשקיבל את הידיעה, ונפשו לא מצאה מרגוע. "היו לא תהיה" התבטא בנחרצות. הרבי מיהר וכינס סכום כסף עצום ושיגרו בדחיפות לירושלים אל רבי ניסן תוך שהוא מצווהו לקנות את הקרקע הזו בכל מחיר. אכן, הכסף הגיע לתעודתו בשעה הנכונה, וזמן קצר ביותר לאחר סיום העסקה על הצד הטוב

ביותר בידי האמונות של רבי ניסן בק, הגיעו שלוחי הצאר הרוסי בניסיון לקנות החלקה. נקל להבין איך התעוררה חמתם עד להשחית בשמעם כי שלוחי הרבי מרוז'ין הקדימום... אך את הנעשה אין להשיב.

כפיצוי וכתחליף, קנה הצאר הרוסי באמצעות שלוחיו אנשי הכנסיה בירושלים, את קרקע חצר סרגיי מחוץ לחומות, שם הוקם המתחם הגדול והמוכר עד היום כ"מגרש הרוסים", במקום השטח בתוך הרובע היהודי שנקנה על ידי רבי ניסן בק בכספו ובמצוותו של הרבי מרוז'ין, שציוהו לבנות במקום בית כנסת גדול ומפואר.

בנייתו של בית הכנסת התעכבה רבות, וניכר היטב עד כמה מתאמצים כוחות האופל לעכב את השלמת בנייתו לתלפיות. תוך כדי הכנת התוכניות והנחת היסודות, נסתלק הרבי מרוז'ין מהאי עלמא, ואת מקומו על כס ההנהגה בסדיגורה תפס בנו, מרן אדמו"ר הזקן רבי אברהם יעקב זיע"א. בימיו ובהשתדלותו הושלמה המלאכה, לאחר שנים ארוכות ורבות, ובית הכנסת המפואר הזה התנוסס על תילו. ותשלם המלאכה בשנת תרל"ב, ונקרא שם בית הכנסת "תפארת ישראל" על שם הסבא קדישא מרוז'ין.

בית הכנסת תפארת ישראל

מה נהדר היה מראה בית הכנסת המפואר הזה בעיר העתיקה, שהתנשא גבוה מעל כל בתי העיר, בהתאם להלכה שנפסקה בשולחן ערוך (שו"ע או"ח קנ, ב) כי בית הכנסת צריך להיות גבוה מעל בתי העיר. בית כנסת זה, ובית כנסת החורבה לעדת הפרושים, היו מעין ה"סמל המסחרי" של ירושלים של מעלה, של עיר הקודש והמקדש, ומסביבם פיצו בעוז חייה היהודיים הרוחניים של ציון המצוינת.

צדיקי בית רוז'ין אשר מושבם היה במזרח אירופה, היתה מצודתם פרוסה על בית הכנסת הזה, וקשרים עמוקים נקשרו בין מזרח למערב סביב בית כנסת זה. כל

1. חז"ל (חולין ס, ב) אומרים על הפסוק: "צידונים יקראו לחרמון שריון", לשם מה התורה צריכה ללמד אותנו דבר זה? תנא: שניר ושריון - מהרי ארץ ישראל, מלמד שכל אחד ואחד מאומות העולם הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו, והעלה לו על שם הרי ארץ ישראל, ללמדך: שאפילו הרי ארץ ישראל חביבין על האומות העולם. דרשות אלה של חז"ל מזכירות את 'המרוץ' שהתנהל לפני כמאה שנה בין אומות העולם על רכישת אדמות והשפעה בארץ ישראל ובפרט בירושלים. עדות לכך אפשר למצוא עד היום בשמות מקומות שונים בעיר הקודש: 'המושבה הגרמנית', 'הגבעה הצרפתית', 'בית החולים האיטלקי', 'המושבה האמריקאית', 'מגרש הרוסים' ועוד ועוד. נדמה שאין עוד ארץ בעולם, בוודאי לא ארץ כה קטנה, שעמים כה רבים ושונים זה מזה ניסו להשתלט עליה, עמים שרובם שכנו במרחק אלפי קילומטרים ממנה ובכל זאת השתדלו בכל כוחם להיאחז בה. ללמדך שאפילו אומות העולם מחבבין את הארץ הקדושה, ק"ו שאנו בני ישראל צריכים לחבבה עד מאוד.

צדיקי בית רוז'ין, טשרנוביל וויז'ניץ, רכשו להם מקומות ישיבה קבועים בבית הכנסת, מתוך קשר חם ועמוק למקום קדוש זה שנוסד על ידי הסבא קדישא מרוז'ין, אשר הבטיח כי התפילות יבקעו להן נתיב לרקיע דרך קירותיו.

גם הרבה מנדיבי לב חפצו והשתוקקו לרכוש מקום בבית הכנסת, לנחלת עולם בכסף מלא, באשר איוו להם אחוזת נחלה בבית כנסת גדול וקדוש זה השוכן בתוככי ירושלים עיה"ק. הרוכשים אף קיבלו שטר מיוחד שהיה מכונה "ספר המקנה", ובו היה מסומן המקום הנרכש במצרינו ובצדדיו, כתוב וחתום בידי הממונים והגבאים, בכח והרשאה המסורים להם מרבותינו הקדושים נשיאי הארץ.

מידי שנה בשנה ביום ג' חשון, יומא דהילולא של הרה"ק מרוז'ין, היו מתכנסים ובאים להיכל בית הכנסת המוני חסידי בית רוז'ין בראשות ובהשתתפות כל צדיקי רוז'ין, לעריכת השולחן הטהור בצוותא חדא (אגרות הרה"ק מרוז'ין – פרק ה').

כיום (תש"פ) מתבצעות עבודות שיחזור, ועמל רב נדרש על מנת להגיע לרמת שיחזור מרבית, שבית הכנסת החדש יהווה תעתיק מדויק של בית הכנסת שהוקם ב"ב באב תרל"ב. גובהו של בית הכנסת עתיד להיות מרשים בעז"ה, יהיה זה המבנה הגבוה ביותר ברחבי הרובע היהודי. כולנו מכירים את המבנה המרשים והגבוה של בית הכנסת "החורבה" המשוחזר, ובית הכנסת 'תפארת ישראל' יהיה גבוה בכמטר אחד יותר ממנו.

בית הכנסת תפארת ישראל לפני תש"ח, ביום שלג

לפני עבודות הבנייה ערכו במקום חפירות עמוקות, ונגלה מחזה מרהיב, שייתכן ואפילו בוני בית הכנסת לא נחשפו אליו: רשת מקוואות תת-קרקעית מסועפת, ככל הנראה מתקופת בית ראשון, ומעליה עוד שכבה שנבנתה תקופה ארוכה לאחר מכן, ככל הנראה מתקופת בית שני. המקום קרוב מאד למגורי הכהנים בזמן בית המקדש, וייתכן מאד שכאן טבלו הכהנים בבוקר לפני עבודתם בבית המקדש.

מאמרותיו

מסופר, שפעם ישב ר' ישראל מרוז'ין עם חסידיו, עיניו היו עצומות ומכוונות כלפי מעלה, פניו מאירות וניכר כי שכינה שרויה עליהן. הרגישו החסידים שיסבו סביבו כי איזה דבר חדש מתרקם במוחו של רבם, הסתכלו בדומיה וחיכו לדעת סוף דבר. במסיבה זו היה נוכח גם שד"ר מירושלים שבא לאסוף כסף בשביל ארץ ישראל, ואף הוא היה ישוב בין החסידים.

פתאום פתח הרוז'ינר את עיניו, הסתכל בפני השד"ר, ואמר לו כדברים האלה: בכל יום אנו מחכים לגאולה, ובשתי דרכים יכולים אנו לעשות למען קירובה: הדרך האחת היא - לעלות ולשבת בארץ ישראל, והדרך השניה - לתת למצער כסף לשד"רים הבאים מהתם להכא (- משם לכאן) לקבץ כספים לטובת היישוב. לפי דעתי על זה מרמזת המשנה בראש פרק שני של מסכת קידושין (קדושין מא, א): "האיש מקדש בו ובשלוחו" אדם מישראל יכול לקדש את הארץ, "בו", כלומר, שיעלה ויבוא בעצמו לארץ, או "בשלוחו", שיעזור לשד"רים בעזרה כספית. באה אחר כך הגמרא ואומרת על המשנה הזאת: "השתא בשלוחו מקדש בו מבעיא", והכוונה, כי לדאבוננו "השתא" בזמן הזה, אנחנו מוכרחים לצאת ידי חובתנו לארץ ישראל על ידי השליחים, דהיינו "בשלוחו מקדש" אבל "בו", שאנחנו בעצמנו נבוא להתם, עדיין "מבעיא", עדיין צריכים לחכות, ולפיכך "אמר רב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו".

פרק כט

רבי שמואל סלנט

רבי שמואל סלנט נולד ביום ב' שבט תקע"ו בעיירה ליד ביאליסטוק שברוסיה הלבנה, לאביו הגאון רבי צבי הירש ב"ר חיים, ששימש ברבנות בקהילות טראקי, ווילקאניק, פיעסק ודרוהיצין. למד בסלנט בישיבתו של הגאון רבי צבי הירש ברוידא, והמשגיח היה ר' זונדל סלנט. החברותא שלו היה ר' ישראל סלנטר – לימים אבי תנועת המוסר. בשנת תקצ"ז בהיותו כבן עשרים שנה עזב את סלנט ועבר ללמוד תורה בישיבת וולוז'ין. תיכף אחר הגיעו לירושלים באדר תר"א, כיהן כאב בית הדין של העדה האשכנזית בירושלים. בין השנים תר"ח-תר"א שימש כשד"ר לגיוס כספים למען יהודי ירושלים בערי ליטא ופולין, וייסד את כולל וילנא. בשנת תר"כ שימש כשד"ר בגרמניה, הולנד ואנגליה, ואסף כסף לשם בנייתו מחדש של בית הכנסת החורבה. בשנת תרכ"ו (1865) נפטר חותנו הרב יוסף זונדל מסלנט, אז התמנה הרב סלנט במקומו למורה הוראה לעדת האשכנזים בירושלים, ועל פיו התנהלו גם ענייני הקהילה. נלב"ע בכ"ט באב תרס"ט.

כשעלה רבי זונדל סלנט לארץ ישראל בשנת תקצ"ח, הפציר גם בחתנו הגאון ר' שמואל סלנט שיעלה עמו לארץ הקודש. ר' שמואל קיבל אמנם את ההצעה, אך דחה אותה למועד מאוחר יותר. הוא אמר לו כי ראשית-כל עליו ללמוד שנים רבות בשיבות הגדולות בליטא, להשתלם במעלות התורה ולהתאבק בעפר רגלי גדולי התורה כדי ללמוד מהם דרכי חיים. רק אחרי שימלא כריסו בש"ס ופוסקים ויספוג לעצמו מנה גדושה של מוסר ויראת שמים, יהיה ראוי לעלות לירושלים.

בשעת הפרידה אמר לו הגאון רבי זונדל: 'מובטחני שתבואו אלינו בקרוב', ודבריו אלו נתקיימו אחרי זמן קצר. כשנתיים אחרי נסיעתו של רבי זונדל חלה ר' שמואל סלנט במחלת לב קשה, הרופאים פקדו עליו להעתיק את מושבו לאזור חם, ויעצוהו להתיישב באיטליה. ר' שמואל בחר את ארץ ישראל תחת איטליה, ועלה גם הוא עם ביתו והתיישב בירושלים.

אמר "אם הוטל עלי מטעם ההשגחה העליונה לחפש אחרי אור מבריא ומחלים, הריני בוחר באוירה של ארצנו הקדושה", והוסיף ואמר "תורתנו הקדושה אומרת (שמות כג, כג-כה) "כִּי יֵלֶךְ מִלְאֲכֵי לְפָנֶיךָ וְהִבִּיאָךְ אֶל הָאֲמֹרִי וְהַחֲתִי וְהַפְּרָזִי וְהַכְּנַעֲנִי הַחֹיִי וְהַיְבוּסִי וְהַכְּחַדְתִּי... וְהִסְרֹתִי מִחֻלָּה מִקְרַבְךָ".

הכתוב מזכיר כאן כל חלקיה השונים של ארץ ישראל ארץ האמורי והחתי וכו', כי אמנם הפכים וחליפות לארץ הזאת ולמחוזותיה, ומשתנה ומתחלף גם אוירה ואקלימה משטח לשטח ומאתר לאתר, ובכל זאת מבטיחה לנו תורתנו הקדושה כי בכל חלקיה השונים של ארץ זו, אם רק תבוא לשם – "והסירותי מחלה מקרבך".

באותה שנה שעלה לירושלים – שנת ת"ר, עלתה ארוכה למחלתו, והאריך ימים רבים.

לעת זקנותו של ר' שמואל סיפר: "אני עליתי לארץ ישראל בהיותי בן עשרים וחמש שנים, הרופאים יעצו לי להתיישב בארצות החמות כאיטליה, ואני בחרתי את הארץ החמה שהיא ארץ ישראל. ארץ חרבה ושוממה, ארץ של זקנים והולכי נמושות שעלו לארץ ישראל לבלות בה את שארית חייהם. היו גם כאלה שלעגו לי והייתי משוגע בעיניהם, אך לא שמתי לב לדברי המלעיגים עלי. עליתי לארץ ישראל, וב"ה זכיתי לעבור כאן למעלה מעשר שנים אחר שנות הגבורות".

אף היה ר' שמואל מייעץ לאי אלו מחוץ לארץ שעדיין לא זכו לפרי בטן ובקשו את עצתו וברכתו: "איני צדיק ולא רבם של חסידים, אך אומר מה שנאמר בתורה שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם "לֶךְ לָךְ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר

אַרְאָךְ" (בראשית יב, א), ופירש רש"י: "אמר לו: כאן (בחוף לארץ) אי אתה זוכה לבנים, שם (בארץ ישראל) אתה זוכה לבנים".

הפגישה עם מונטיפיורי

רבי שמואל נסע לירושלים ביחד עם המגיד משקלוב הרב משה ריבלין (סבו של

סר משה מונטיפיורי

ר' יוסף ריבלין). כשהגיעו לקושטא נאלצו להתעכב שם מספר חודשים, עקב המלחמה שהתנהלה אז בין מוחמד עלי ובין הסולטאן. היה בזה השגחה פרטית, שכן באותה עת הם זכו להתיידד עם השר משה מונטיפיורי, שהגיע לקושטא כדי לבטל את עלילת הדם. בעקבות אותה ידידות, בכל פעם שביקר בירושלים, התייעץ השר מונטיפיורי עם הרב סלנט לגבי חלוקת כספי הצדקה שלו.

בשיחתם עם השר, קם המגיד משקלוב על רגליו והחל דורש לפני השר על הצורך להתמסר לגאולת עם ישראל וארץ ישראל, וסיים בדברי תקווה שבני ישראל יכירו וידעו את הייעוד הקדוש המוטל עליהם. דבריו עשו רושם כביר על השר ועיניו זלגו דמעות, עד כי קם השר וחיבק את ר' משה.

גם לבית הכנסת בא השר מונטיפיורי לשמוע את דרשתו של ר' משה ריבלין. לאחר שתרגמו לשר את דבריו, התלהב ושמח מאד, והשיב על זאת לר' משה: "עתה ידעתי שאין לי ידיד גדול ממך, וכן מאמין אני שגם לך אין ידיד יותר ממני". השר הוסיף ופירש את דבריו: "הן נוכחתי ששאיפת נשמתך ונשמתי אחת היא, לדבר שעומד ברום העולם, וכי יש ידידות יותר מזו?!".

מי הם חובבי ציון

רבי שמואל סלנט אהב את ארץ ישראל אהבה עזה. פעם אחת באו אליו חברי תנועת 'חובבי ציון' וביקשוהו שייתן להם תעודת המלצה, שיצטרפו אנשים נוספים אל תנועתם. רבינו שאל אותם אם הם מוכנים בעצמם לעלות לארץ ישראל ולשמש דוגמא לאחרים? הם ענו לו, כי לעת עתה קשה עליהם הדבר ביותר. לכל אחד מהם

רבי שמעון מנשה היה רבה האשכנזי של חברון, וממונה על כולל חב"ד בחברון. מסופר שפעם הזמין אותו האדמו"ר הצמח צדק לבוא אליו עם הרשימה של כל מקבלי החלוקה, היות וב"ה הגיעו הרבה תרומות והיה צריך לדון כמה להוסיף לכל אחד. כשראה האדמו"ר את הרשימה שאל מדוע ליד כל אחד יש תואר הרב, ורק לאדם האחרון רשום ליד שמו רק בקיצור – "ר"י?"

ענה לו רבי שמעון מנשה, יהודי זה משמש כסנדלר, לכן לא כתבתי עליו תואר 'הרב'. אמר לו הצמח צדק: תוסיף גם ליד שמו את התואר הרב, למרות שהוא איש פשוט. כדאי היא ארץ ישראל לכנות את יושביה השומרים תורה ומצוות בשם תואר "הרב" (ספר 'אוצר הסיפורים' - מושקוביץ).

עמדה כלכלית חשובה בעירו ובמקומו, ואי אפשר לסגור בית חרושת או לפרק תעשייה ולעלות לארץ ישראל, שבה אין אפשרות של התפתחות כלכלית, והפרנסה אינה מצויה בשפע.

הוא שלחם לסייר בארץ בלויית שמשו, וביקשם במיוחד לבקר בחברון. לאחר שחזרו אמר להם: "הראיתם את רבה של חברון, רבי שמעון מנשה חייקין? הוא גדול בתורה ויכול להיות רב באחת הערים הגדולות ביותר. והנה, הוא משמש לא רק כרב, כי אם גם כשמש! הולך בלילות עם הפנס בידו, ובלילות החורף הוא מתבוסס בבוץ, כדי להשיג מנין לתפלת ערבית. למרות זאת, הוא אינו חושב כלל לעזוב את ארץ ישראל! ולא רק הוא אלא כל תושבי ארץ ישראל – יכלו להישאר בחוץ לארץ ולהתפרנס בהרחבה. אף לי עצמי היה נשקף עתיד מזהיר בחוץ לארץ, ובכל זאת עזבנו את הכל ועלינו לארץ ישראל, לסבול את ייסוריה ולחיות בתנאים הגרועים ביותר – תנאי דוחק ומחלות.

והנה אנו, איננו חברי אגודת חובבי ציון, רק אלה המדברים גבוהה גבוהה על אהבת ארץ ישראל וחייבת ציון ובעצמם אינם מוכנים להיפרד מסיר הבשר, ואינם חושבים אף לרגע לעלות לארץ ישראל. הם הם חובבי ציון..." השליחים כבשו פניהם בקרקע, ולא ענו.

CC BY SA 4.0

חסידים בחברון, סמוך למערת המכפלה

זכות קדימה!

חיבתו לבנין הארץ וישובה של ירושלים היתה גדולה מאד. בשנת תרל"ד פנה במכתב יחד עם האמרי בינה – הגאון רבי מאיר אורבך לשר משה מונטיפיורי, בו הם מבקשים,

CC BY SA 4.0

כי מכל הפניות והבקשות של תושבי ירושלים לתמיכה ועזרה, יתן זכות קדימה ועדיפות לעזרת בנין ירושלים, וישובים לעבודת אדמה.

בטעם עלייתו לארץ ישראל, כותב רבי מאיר אורבך בהקדמת ספרו: זה לי יותר מעשרה שנים אשר חשתי דרכי לפרוק מעלי עבודתי בצורכי ציבור, וחשקה נפשי אך לחבק חיק תוה"ק ולהשביע נפשי בצחצחות אורות התורה, ותקעתי אהלי בקדש, לשבת בעיר אשר בחר בה ה', ללמוד וללמד, כמאמרם ז"ל 'וְזָהָב הָאָרֶץ הִיא טוֹב (בראשית ב, יב) – אין תורה כתורת ארץ ישראל'. והקרבתי על מזבח אהבת ציון וירושלם כל מחמדי, עזבתי את בני היקרים המופלגים שיחיו, ואחי ורעי, ובחרתי לשבת גלמוד בד' אמות של הלכה בקדש, וה' היה ויהיה לי בעוזרי.

קברו של רבי מאיר אורבך בהר הזיתים

ובמדרש רבה בראשית (פמ"ג): וּמִלְכֵי צָדֵק מְלָךְ שְׁלָם (בראשית יד, יח) – המקום הזה מצדיק

את יושביו. מלכי צדק, אדוני צדק. צדק נקראת ירושלים, שנאמר: צָדֵק יִלִּין בָּהּ (ישעיהו א, כא). ובשוחר טוב (תהלים פה): אשריהם יושבי ארץ ישראל, שאין להם לא חטא ולא עון, לא בחייהם ולא במותם. והיינו, כי הקדוש ברוך הוא מעורר יושביה בכל עת ועונה שלא יישנו בשנת האולת, לכן יושביה בהכרח המה מסובלי יסורין ר"ל.

רבי מאיר ב"ר יצחק אורבך (אויערבאך) נולד בפולין בשנת תקע"ה (1815). היה רב בקהילות שונות בפולין וברוסיה, ומשנת תרט"ו (1855) בעיר קאליש. בשנת תרי"ט (1859) עלה ארצה, וכעבור זמן קצר מונה על ידי הרב שמואל סלנט לאב בית הדין בירושלים. הוא גם עסק בצורכי ציבור, ועודד בכל כוחו את ישוב הארץ. התפרסם בעיקר על שם ספרו 'אמרי בינה' על חושן משפט. נפטר בירושלים ה' אייר תרל"ח (1878).

הגאון רבי מאיר אויערבאך, היה מן התומכים הנלהבים בהקמת שכונת 'מאה שערים', בכל דרך אפשרית. הוא לא הסתפק בהשתתפות בישיבות הוועד, אלא אף תרם כספים לרכישת חלק מהאדמה, וקנה בה חמשה בתים – אם כי מעולם לא התגורר בהם. את רוב הבתים הוא תרם לעניים, שידם לא היתה משגת לרכוש בית משל עצמם. עם זאת, הוא השאיר את הבתים הללו בבעלותו, ובצוואתו הוריש אותם לצאצאיו, כשהוא מתנה שאם יעזוב אחד מהם את הארץ, יפסיד את חלקו בירושה זו.

לא להשהות קניית קרקע

בין השנים תר"ל לתרל"ד, ניהלו ראשי העדה משא ומתן עם הפחה ומושל המחוז, בדבר קניית שטחי אדמה ביריחו¹. כאשר באו לעמק השוה, היה הכרח לפי תנאי

יריחו, שנת 1945

הענין לגמור את ההסכם ביום השבת. רבינו פסק, אחרי התייעצות עם רבי מאיר אוירבך והראב"ד רבי יעקב לייב לוי, שלא לדחות את הדבר כדין ישוב ארץ ישראל הדוחה שבות בשבת (שו"ע או"ח שו, יא). כולם הלכו לפחה בעיצומה של השבת וגמרו איתו את ההסכם על הקניה, ולמחרתו חתמו עליו שני הצדדים.

הרחיבי מקום אהלך

בהשפעתו של רבינו, יסד הוועד הכללי את חברת כנסת ישראל, במטרה לבנות בתים כדי לפתור את בעיות השיכון של תושבי ירושלים בעלי האמצעים המוגבלים.

1. לישוב שיקום ביריחו הוחלט לקרוא 'פתח תקוה', על שם הפסוק מהושע (ב, ז) שמתאר את הפיכתו של עמק עכור לפתח תקווה. עמק עכור, שבו הוצא עכן בן כרמי להורג, נמצא באזור יריחו, ועל כן התאים השם ביותר. הניסיון לרכישת האדמות בכיכר הירדן נכשל, לאחר שהשולטן התורכי הוטרד ממכירת האדמות לנתינים זרים. הוא קנה אותן לעצמו, והפך אותן לאדמת ג'יפטיק (אדמה השייכת לשולטן). לאחר כמה שנים, בראש חודש אב תרל"ח, קנו את הקרקע, עליה עומדת היום העיר פתח תקווה.

אכן, בנתה חברה זו בתים רבים בירושלים. בין מייסדי השכונות הרבות שמחוץ לחומות העיר העתיקה, ומרחיבי גבול הישוב גם מחוץ לירושלים, היה בנו של רבינו – רבי בנימין בייניש. הוא נמנה על שבעת האברכים מבני הישיבות שהתאחדו במטרה לבנות להם בתים מחוץ לחומה. בראשונה הקימו את שכונת "נחלת שבעה" על שם שבעת האנשים שהתאחדו להקמת השכונה?² בעקבות שבעת הראשונים – באו רבים, ובשנת תרל"ב הגיע כבר מספר הבתים

שכונת נחלת שבעה

בשכונת נחלת שבעה לחמישים. מסופר כי כשהגיעו התקרות לבנין, בסוף אותה שנה, ראה רבי יוסף ריבלין צורך דחוף לגמור את השלמת התקרות וטיוחן החיצוני לפני עונת הגשמים. הוא ביקש מאחיו רבי זלמן חיים ריבלין מנהל תלמוד תורה "עץ חיים" לשלוח כחמישים ילדים מהתלמוד תורה לעזור בהגשת חומרי הבנין, ורבי זלמן חיים פקפק בדבר מטעם ש"אין מבטלים תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש".

השאלה הובאה לפני רבינו, שפסק לשלוח את הילדים לעזרה, ונימק כי מצות בנין ירושלים מקרבת את הגאולה³, ומה גם כי הדבר היה כרוך בסכנת נפשות של המתיישבים הראשונים. כן מסר אז בשם חותנו – רבי זונדל, בשם הגר"א זיע"א, כי מצות הרחבת הישוב בארץ ישראל הוא יסוד גדול לקידוש השם (עיין אדרת אליהו בלק פרק כ"ד – "יגדל ה' מעל לגבול ישראל. כשיתגדל גבול ישראל יתרבה קדושת שמו יתברך").

2. ראה בפרק על ר' יוסף ריבלין.
 3. מה שחילק ר' שמואל בין בניית המקדש לבניית בית בירושלים, נראה לבאר על פי מה שאמרו במדרש (אבות דרבי נתן, פרק לא) שאם אדם נוטע נטיעה ובאו ואמרו לו "משיח בא", יסיים את נטיעת העץ ורק אחר כך יצא להקביל את פני המשיח [ציטוט: "אם היתה נטיעה בתוך ירך ואמרו לך הרי לך המשיח. בוא ונטע את הנטיעה ואח"כ צא והקבילו"]. זאת מפני שנטיעת אילן מקרבת את הגאולה באופן מעשי, ואילו הקבלת פני משיח אינה מקרבת את הגאולה.
 כפסק זה אמר ר' מנחם מנדל משקלוב זצ"ל שגאל את החורבה, וזו לשונו במכתבו: "ואמרת, זהו שאמרו חז"ל: כל הנהנה מסעודת חתן וכו' ואם משמחו זוכה לתורה, רב נחמן בר יצחק אמר, כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים. על כן בנין ירושלים הוא יותר [מלזכות לתורה], דאם לא כן מאי מוסיף".

רבינו היה מעודד את הפועלים לפני צאתם לעבודת הבנין בשכונות השונות, ואומר להם תמיד: "יהי חלקי עמכם". והיה רגיל לומר: "כל העובד כפועל בנטיעת אדמת ארץ ישראל, מקבל לא רק את השכר היומי אלא גם שכר עולמי, כי בזה מקרב הוא את הגאולה על פי דברי חז"ל במסכת סנהדרין צ"ח בענין קץ המגולה". (עיין בפרק על הגר"א ביאור הדברים).

רבי בנימין בייניש נטל חלק ביסוד שכונת "מאה שערים" וקנה את אחד מראשוני הבתים בשכונה. כן היה רבי בנימין בייניש מראשוני מייסדי פתח תקוה, וה'קושאן' (שטר המכירה) הראשון לקניית נחלה בפתח תקוה היה על שמו.

רבי בנימין בייניש היה מגיד שיעור בגמרא בכל יום בבית המדרש הישן בחצר החורבה. כאשר התחיל לטפל בקניית קרקעות בסביבת יריחו ובשרון לצורך התיישבות יהודית, הוכרח לבלות ימים מספר במקומות אלה, ועל כן העמיד במקומו תלמיד חכם אחר להגיד את השיעור.

אנשי השיעור, וביניהם תלמידי חכמים מובהקים, הצטערו על כך מאד, באומרם שחסרה להם הסברתו המצוינת של ר' בנימין בייניש. הם פנו לרבינו, וביקשוהו שיצווה על בנו שימנה איש אחר לטפל בקרקעות במקומו, כדי שלא יחסיר מלהגיד את השיעור. רבינו ענה להם, שר' בנימין בייניש

עובדי אדמה בבני ברק, תרפ"ה

ראה לנחוץ לטפל בעצמו בעבודה זו מפני שהוא מומחה בקרקעות ותנאיהן, והזכיר להם שמצות ישוב ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה (ספרי דברים).

תמיד היה מעודד את רבי בנימין בייניש בכל מפעליו לבנין הארץ, ולא פעם ציווה עליו שלא לחוס על זמנו וטרחתו ולגאול אדמות ארץ ישראל מיד הערבים, והיה אומר עליו: "יפה כח הבן הבא מכח האב".⁴

4. הסיפורים מהספר שבעים שנה בירושלים, יעקב גליס.